

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**LEGAL PRINCIPLES OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EU**

**Фетько Ю.І., докторка філософії в галузі права, доцентка,
доцентка кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»**

У статті досліджуються правові засади становлення та розвитку інтеграції України до Європейського Союзу. Узагальнивши весь комплекс спеціальної юридичної літератури встановлено, що правові засади становлення та розвитку інтеграції України до Європейського Союзу на сучасному етапі практично не вивчалися юридичною наукою. Досліджено, що нинішня політика України відзначена євроінтеграційним пріоритетом, реалізація котрого є неможливою поза форматом співробітництва з Європейським Союзом. Встановлено процес формування досліджуваної сфери правовідносин, визначено основні тенденції та особливості розвитку зазначених відносин на різних етапах історичного розвитку. Досліджено, що наміри України щодо розвитку відносин з Європейським Союзом вперше були закріплені у Постанові Верховної Ради України, а згодом зафіксовані в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами та більш деталізовані згодом стали в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Встановлено, що станом на сьогодні тривають двосторонні зустрічі Україна – Європейський Союз стосовно оцінки адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Ключові слова: інтеграція, Україна, Європейський Союз, Угода про асоціацію, адаптація законодавства, законодавство Європейського Союзу.

The article examines the legal principles of the formation and development of Ukraine's integration into the European Union. Summarizing the entire complex of special legal literature, it was established that the legal foundations of the formation and development of Ukraine's integration into the European Union at the present stage have practically not been studied by legal science. It is studied that the current policy of Ukraine is marked by a European integration priority, the implementation of which is impossible outside the format of cooperation with the European Union. The process of formation of the research sphere of legal relations is established, the main trends and features of the development of these relations at different stages of historical development are determined. It has been investigated that Ukraine's intentions to develop relations with the European Union were first enshrined in a Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine, and later recorded in the Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the European Communities and their Member States, and later became more detailed in the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other. It has been established that, as of today, bilateral meetings between Ukraine and the European Union are ongoing regarding the assessment of the adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union.

Key words: integration, Ukraine, European Union, Association Agreement, adaptation of legislation, European Union legislation.

Постановка проблеми. Стратегічний курс України щодо набуття повноправного членства України у Європейському Союзі було закріплено у Конституції України. Нинішня політика України відзначена євроінтеграційним пріоритетом, реалізація котрого є неможливою поза форматом співробітництва з Європейським Союзом. Узагальнивши весь комплекс спеціальної юридичної літератури варто відзначити, що правові засади інтеграції України до Європейського Союзу на сучасному етапі практично не вивчалися юридичною наукою. Видається доцільним і своєчасним дослідити правові засади інтеграції України до Європейського Союзу на сучасному етапі. Адже, після отримання Україною статусу кандидата на членство у Європейський Союз розпочався новий етап європейської інтеграції України. Водночас це дозволить простежити процес формування досліджуваної сфери правовідносин, визначити основні тенденції та особливості розвитку зазначених відносин на різних етапах історичного розвитку.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження правових засад інтеграції України до Європейського Союзу на сучасному етапі.

Стан опрацювання проблематики. Різні аспекти проблематики інтеграції України до Європейського Союзу досліджувались такими вченими як: Баймуратов М., Бувайлик Г., Буроменський М., Буткевич В., Василенко В., Висоцький О., Волченко Н., Гайліон К., Георгіца А., Денисов Н., Довгерта А., Дорогіх О., Євінтова В., Зінчук Т., Капусняк К., Кваші С., Кисіль В., Малишева Н., Мельничук О. Михайлова Л., Мозоль Н., Новак А., Опришко В., Павліченко І., Сандровський К., Стецюк Н., Тимченко Л., Філіпенко А., Шевчук С., Шниркова О. та інші. Однак дослідження щодо правових засад інтеграції України до Європейського Союзу сконцентровані переважно навколо

політологічних, історичних, соціальних питань, економічних, а також питань міжнародних відносин і державного управління, а аналіз наукових праць вітчизняних вчених-юристів дає можливість встановити, що сьогодні юридичною наукою не достатньо уваги приділено дослідженню правовим засадам інтеграції України до Європейського Союзу на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Термін «інтеграція» вперше було застосовано у 30-х рр. ХХ століття [1, с. 101]. Інтеграція – це «(від лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – об'єднання будь-яких елементів в одне ціле, а також поєднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес взаємозближення і взаємодії окремих структур» [2]. Пебро М. відзначає, що інтеграція є складним процесом взаємодії держав, який характеризується двома елементами, а саме: правовою формою та економічним змістом. Право є найбільш ефективним регулятором суспільних відносин, яке покликане сприяти розвитку інтеграційних процесів, забезпечувати їх взаємодію на паритетних засадах і з урахуванням інтересів обох сторін. [1, с. 100].

Сьогодні Європейський Союз вважається одним із успішних інтеграційних об'єднань. Його становлення і розвиток можна охарактеризувати у декілька етапів, а саме: перший період (1945–1959 рр.) характеризують як «мир в Європі та початок співробітництва». Цьому періоду притаманна післявоєнна співпраця в Європі, яка призвела до створення Європейського об'єднання вугілля та сталі, підписання Римських договорів; **другий період** (1960-1969 рр.) повзаний із економічним зростанням Європейського Союзу у 1960-ті роки з подальшою економічною інтеграцією в Європі та розвитком міжнародного співробітництва; третій період (1970–1979 рр.) характеризують як «зростаюча спільнота», цьому періоду при-

таманне перше розширення Європейського Союзу, приєднання таких держав, як Данія, Ірландія та Великобританія. Цей період також пов'язують із розвитком Європейського Союзу з європейськими виборами та регіональною політикою для розвитку бідніших регіонів; четвертому періоду (1980–1989 рр.). притаманне приєднання більшої кількості країн, започаткування програми Erasmus і єдиного ринку; п'ятий період (1990–1999 рр.) характеризують як «Європа без кордонів», йому притаманне розширення Європейського Союзу і започаткування єдиного ринку; шостому періоду (2000–2009 рр.) притаманне розширення Європейського Союзу (приєднання 12 країн) та підписання Лісабонської угоди; сьомий період (2010–2019 рр.) характеризують, як «складне десятиліття», цьому періоду властиві фінансова криза, вступ Хорватії в Європейський Союз і вихід Великобританії з Європейського Союзу; **восьмий період** (2020 р. по сьогодні) характеризують як «єдиний і стійкий Європейський Союз», йому притаманне, як Європейський Союз реагував на такі виклики як пандемія COVID-19, загарбницька війна Росії проти України та боротьба зі зміною клімату [3].

Наміри України щодо розвитку відносини з Європейським Союзом вперше були закріплені у Постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року. У Постанові закріплювалось, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації» [4]. Поряд з цим Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» врегулює засади зовнішньої політики, а також внутрішньої політики України щодо розбудови державності, національної безпеки та оборони, розвитку місцевого самоврядування, розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства та ін. На основі вищезгаданого закону впроваджується політика розбудови відносин між Україною та Європейським Союзом. Частина 2 статті 11 цього закону врегулює, що однією із основних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі» [5].

В подальшому реалізуючи курс на європейську інтеграцію Україна почала розвивати відносини з Європейським Союзом у рамках Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, яку було укладено у 1994 році. Дана Угода встановила партнерство між Співтовариством та його державами-членами з одного боку та нашою державою з іншого боку. Серед основних цілей такого партнерства були: забезпечення відповідного політичного діалогу між сторонами, котрий сприятиме розвитку тісних політичних відносин; сприяння між сторонами розвитку торговельних, інвестиційних та гармонійних економічних відносин; створення засад взаємовигідного співробітництва у різних сферах, а саме: економічній, соціальній, фінансовій, цивільній, науково-технічній і культурній та ін.; підтримання зусиль України щодо зміцнення демократії та розвитку її економіки і завершення переходу до ринкової економіки. Ця Угода, була основою співробітництва України та Європейського Союзу, вона була розроблена для сприяння і підтримки мети України до подальшого інтегрування до європейських економічних та соціальних інституцій [6].

Згодом, Україна та Європейський Союз стали безпосередніми сусідами, унаслідок розширення Європейського

Союзу 1 травня 2004 року. Розширення Європейського Союзу надало можливість Україні та Європейському Союзу нового імпульсу щодо їх подальшого співробітництва, посилення політичної та економічної взаємопов'язаності. Україні та Європейському Союзу це розширення надало можливість розвивати більш тісніші відносини, які виходили за рамки співробітництва до поступової економічної інтеграції і поглиблення політичної співпраці. У 2005 році Україна схвалила План дій Україна – Європейський Союз «Європейська політика сусідства», котрий визначив нові перспективи щодо співробітництва з Європейським Союзом [7]. План дій Україна – Європейський Союз «Європейська політика сусідства» є двостороннім політичним документом, який суттєво розширив двостороннє співробітництво України та Європейського Союзу. З своїм змістом План дій Україна – Європейський Союз «Європейська політика сусідства» містив конкретні зобов'язання для України за такими напрямками як: зміцнення демократичних інституцій, боротьба з корупцією, економічні реформи та заходи щодо розвитку співробітництва з Європейським Союзом в секторальних сферах [8, с. 2]. Імплементация положень цього Плану сприяла реалізації положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

Виконавши зобов'язання передбачені цією Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами 5 березня 2007 року розпочався переговорний процес між Україною та Європейським Союзом щодо укладення між ними нової Угоди [9]. Європейський Парламент 25 листопада 2010 року ухвалив резолюцію, у котрій наголосив на європейській перспективі України, як держави яка має міцні історичні, культурні та економічні зв'язки з Європейським Союзом [10]. На п'ятнадцятому саміті Україна – Європейський Союз було оголошено про завершення переговорів стосовно Угоди про асоціацію. Внаслідок довготривалих переговорів було підписано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 21 березня 2014 року [11]. Згодом, 1 вересня 2017 року, після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом набула чинності. Дана Угода фактично за своїм обсягом та тематичним охопленням стала найбільшим міжнародним договором за всю історію України та найбільшим міжнародним договором, укладеним Європейським Союзом із третьою країною [10]. Внаслідок підписання та ратифікації Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання стосовно запровадження стандартів Європейського Союзу у всіх сферах. Укладена Угода визначає формат відносин між нашою державою та Європейським Союзом на основі принципів «політичної та економічної інтеграції» і є своєрідним орієнтиром щодо впровадження соціально-економічних реформ в Україні.

Згодом, як стратегічний курс держави, у Конституції України було закріплено набуття повноправного членства України у Європейському Союзі. 23 червня 2022 року Європейська Рада ухвалила рішення щодо надання Україні статусу кандидата на членство у Європейський Союз. З цього часу розпочався новий етап європейської інтеграції України. У грудні 2023 року Європейською Радою ухвалюється рішення щодо відкриття переговорів із Україною. Протягом 2024 року відбулась міжурядова конференція між Європейським Союзом та Україною, яка ознаменувала початок переговорів про вступ України до Європейського Союзу та заходи Європейської комісії щодо скринінгу відповідності українського законодавства до законодавства Європейського Союзу. Такий скринінг українського законодавства потрібний, аби Україна розробила план адаптації законодавства до законодавства

Європейського Союзу. Станом на сьогодні тривають двосторонні зустрічі Україна – Європейський Союз стосовно оцінки адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Висновки. Таким чином, реалізуючи курс на європейську інтеграцію Україна почала розвивати відносини з Європейським Союзом у рамках Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Ця Угода, стала основою співробітництва нашої держави та Європейського Союзу з метою сприяння і підтримки мети України до подальшого інтегрування

Європейського Союзу. Окреслені нові перспективи щодо співробітництва з Європейським Союзом та вимоги щодо подальшого інтегрування до Європейського Союзу, були зафіксовані у Плані дій Україна – Європейський Союз «Європейська політика сусідства», а згодом більш деталізовані були в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Станом на сьогодні тривають двосторонні зустрічі Україна – Європейський Союз стосовно оцінки адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Трихліб К.О. Інтеграція: сутність і сопливості. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11314/1/Trykhlub_100-105.pdf
2. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-12384>
3. History of the EU. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en?prefLang=uk
4. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3076-12#Text>
5. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
6. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text
7. План дій Україна – Європейський Союз «Європейська політика сусідства». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text
8. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/5915>
9. Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
10. Європейська інтеграція. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/tajmlajn-shlyah-ukrayiny-do-yes/>
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text